

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 11

Lýsingarprísir fyri m.m.: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 15 mars 1947

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

21 Árg.

Sáttmálar.

Tað kann vera so ymiskt sum sáttmálar kunna vera millum lond bæði viðvíkjandi orðaljóði og innihaldi. Her av okkara leiðum kenna vit Gamla Sáttmála sum gjørdur var millum Island og Noreg, tá ið Isendingar lægdu land sitt í personalunión við Noreg. Og vit vita um Kálmarsáttmálan, ið skuldi binda tey trý norrønu londini saman til trý vinar og samverka ríkir.

Vit kunna siga, at allir sáttmálar, sum gjørdir verða millum lond kunna bera við sær ófrælsi til hin eina partin, sjálvandi hin veikara partin. Gamli Sáttmáli skuldi vera ein sáttmáli, ið gjørdur var millum tvey fri javnlíka lond, men sagt kann vera, at hesin sáttmáli bar fræið í sær at binda frístatin Island til annað land og færa hann í tað ófrælsislag, sum seinri kom honum til handar.

Tey bond, ið bundu Norðanlondini saman eftir Kálmarsáttmálan, skuldu ætlast at vera ógvuliga veik. Ein kann siga, at Kálmarsáttmálin eftir orðaljóðinum var litið annað enn ein verjusáttmáli. Men har var tó kongafelagsskapurin, ið bar við sær, at tað land, har kongurin sat og var borin, kundi taka sær vald á hinum londunum og gera tey sær undirbráttlig bæði politiskt, figgjárlig og mentunnarlig.

Nú tingingarnar eru farnar og fara fram viðvíkjandi viðurskifti okkara til Danmarkar ríki, sum vit hava staðið saman við og hoyrt til, eru menn, ið tosa um, at bæði hesi lond mugu standa javnbjóðis sum tvey fri lond og fri fólk, og sum friar tjóðir gera ein sáttmála sínámillum — grunda viðurskiftini teirra millum á eina kontrakt og ikki sum áður á eina felags grundlóg, ið gevur øðrum landinum ræði yvir hinum. Við øðrum orðum sagt: menn halda, at rættast er, at vit fyrst loysa og so gera aftaná eitt sáttmálaband, sum skal vera leysligt, og sum kann verða uppsagt av øðrum ella báðum partum.

Men menn hava ikki sagt okkum, hvussu orðaljóð og innihald skulu vera í hesum sáttmála. Vit hava nevnt, hvussu ymiskir, ið sáttmálar kunna vera, og hvussu ymiska ávirkan teir kunna hava. Island gjørdi sín sáttmála við Noreg hóast hann hevði eitt frítt og óbundið

orðaljóð, mest av neyð. Landið var gingið altur á hondina, og teir máttu í sáttmálanum tryggja sær, at norsk kongurin hvørt ár sendi sex skip við handilsværu til teirra.

Hvussu skal so hesin sáttmáli verða, sum gjørdur verður Føroya og Danmarkar millum? Skulu tað vera vit, ið hava mesta gagnið av sáttmálanum? Ella verður tað ein av hesum vanligu avtalum, t.d. handilsavtalum, sum gjørdar verða millum lond? Tað er skiligt, at her er mangt áhugavert at spyrja um, tá ið mevn, lóglærdir menn, fara at snúgvá sær, og leggja fram uppskot, hvussu viðurskifti, sum flækt hava verið, skulu verða greidd.

Her hjá okkum hevur ein hin størsta orsøkin til ófrið millum Danir og Føroyingar verið at Føroyingar altíð skulu hava verið teir njótandi, teir sum hava fingið, og harav, siga menn, at Føroyingar eru komnir í eina undirlutastøðu. Tað er hesi støðu, vit skulu koma okkum úr, og gera vit sáttmála ella kontrakt, so kunna vit ikki vænta, at tað eru Danir, ið fara at lata, og vit at krevja. Vit kunna í hesi kontraktini ikki aftur fara at standa sum »littibeiggja«, ið hevur tað álít til »stórabeiggja«, at hann ikki slær hondina av honum. Sum er hava vit gomul rættindi í Danmark, vit hava verið statsborgarar har, og vit hava so notið tey rættindi og fyrimunir, sum statsborgarar í einum landi njóta.

Tað er nú ein søguligur rættur, sum vit ikki hava biddað okkum til; sum skaptur var av viðurskiftum fyri nógvum øldum síðan, ið vit ikki vóru harrar fyri.

Hvør munur er nú fyrst at kvetta henda rætt sær av hendi og so t. d. at søkja hann aftur? Ella hvør munur er, at gera avtalur á tí grundarlagi, ið er, og eftir henni taka sær ymsar tættir, ið ein sjálvur heldur viðlíka og gjaldir ella at loysa allar tættir fyrst og so at fara og knýta nakrar av teimum fastar aftur?

Men hetta eru bert spurningar, leikmenn seta fram. Vit hava lóglærda menn bæði á Tingi og uttan Tings, og hesir eru sjálvandi kunnigir við teir ymsu formar, ið sáttmálar ella uniónir kunna kava.

Leikmaðurin, sum uttan fyri Tingið stendur, trákkast bert og leingist eftir at siggja eitt úrslit, ið kann vera eitt líkligt úrslit, sum kann vera av praktiskum týðningi og bera øllum partum framburð og frælsi við sær.

Ætlar Amerika at fáa hendur á Grønlandi?

Amerikanskur tingmaður setir uppskot fram at bjóða Íslandi at vera uppi í Sambandsstatunum og at keypa Grønland frá Danmark.

Amerikanarar hava sagt: »Amerika fyri Amerikanarar«, og í mongum ferum hava hetta ikki sýnt bert at vera tórn orð. Teir keyptu Alaska frá Ruslandi, og nú er at frætta, at amerikanskur tingmaður mælir til, at Amerika fer at tingast við Danmark at fáa tað at selja teimum Grønland, og amerikanskir hermenn skulu halda, at hetta eru sera lagalig viðurskifti at fáa slíkan handil í lag. Hesin amerikanski tingmaðurin býður eisini Íslandi at vera uppi í parti við teimum og gerast limur av Sambandsstatunum.

Sum kunnugt gjørdi Amerika sáttmála undir krígnum við danska sendimannin í Washington at víska teimum kríggisstøðir í Grønlandi. Orðaljóði og forminum í hesum sáttmálabrævi verður heldur enn ikki funnið at av vissum donskum bløðum, tí tey halda, at har er ikki nóg greidliga sagt, nær Amerikanarar skulu fara úr Grønlandi og lata oynna frá sær aftur.

Amerika hersetti eisini Island, hevði mongd av herfólki haruppi og gjørdi oynna beinanvegin til ein ovurhonds sterkan skansa.

Ein kann í hesum viðfangi hava í huga, at tað sýndi seg at hava

alstóran týðning fyri eina hermakt, sum var luttakari í bardaganum, at hava nógvir og góðar herstöðir rundan um seg. Tað var tað, ið Amerika legði dentin á í tess stríði móti Japan. Teir lægdu oyggjarnar í Kyrra Havinum undir seg og mestsum lupu av einari oyggj á aðra, inntil teir nærkaðust japanska meginlandinum og tess stríðs- og flotanegi har og geva henni bana-stingin.

Tað var eisini hevudsmálið hjá hinum Sameindu at verja Bretland og útgera tað so við hermegi, at teir høvdu kundu gera hitt stóra álópið á Europa.

Politikkurin hjá Ruslandi hevur eisini vist seg at vera ein verndar-politikkur. Og teir hava ført henda verndarpolitikkinn so íggjøgnum, at teir hava vískað seg at eiga vinarliga sinnaðar stjórnir í øllum grannalondum, ið liggja rundan um Rusland. Tað hevur jú frættst, at hetta land hevur havt í kvittanum at vinna sær, íhussu er, herstöðir á Svalbarð, og menn seta hesa ætlan teirra í samband við hesi tíðindini um, at Amerika vil keypa Grønland og býður Íslandi uppi part við sær. Men allir Danir vísa

TROYGGJUR

Henda mánaðin keypa vit føroyskar troyggjur (einans stórar & góðar)

Fyribils geva vit 43,00 kr. + postgjald fyri stk.

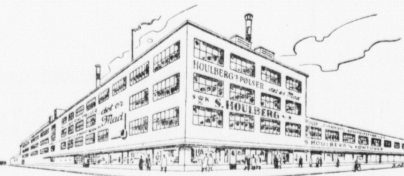
Um tygum hava nakrar troyggjur, sendi tær so einans móti postkravi til

P/f Eliassen & Poulsen, Fuglafjørð.

Vit levera

KJØT-PYLSUR-FLESK
OG KONSERVERS

í allar bestu kvalitetum.

Umboð:

Otto Jacobsen

Vestmanna

S. HOULBERG A/S

Fedeverar - Pølser - Leverpostej og Konserverfabriker

KØDBYEN

Statskontrol 352

KØBENHAVN